

Protesti za ohranitev *statusa quo*

Marijana Koren

V zadnjih tednih so se razpasli protesti visokošolskih učiteljev in študentov proti – seveda – rezom v visokem šolstvu. Te proteste lahko razumemo na dva načina. Lahko jih razumemo kot proteste še ene interesne skupine, ki se boji finančnih rezov v lastnem logu, ali pa kot proteste, ki opozarjajo na bolj splošno, občo problematiko situacije visokega šolstva. Če gre zgolj za prvo, potem o tem ne velja izgubljati besed: niti visokošolski profesorji niti študentje namreč niso kakšen posebej deprivilegirani sloj, ki bi si v tem oziru zaslužil kaj več pozornosti kot druge družbene skupine, ki jih je prizadela kriza. Če pa gre, kot opozarjajo nekateri, za bolj splošen problem: za zoperstavljanje javnih zavodov nasproti zasebnim z nadproporcionalnimi rezi v prvih, za napade na avtonomnost univerz, politične pritiske in podobno, potem je seveda stvar zaskrbljujoča.

Kot je izpostavila Alenka Zupančič Žerdin v *Dnevnikovi* kolumni (14. 12. 2012), krizne reforme niso neke začasne reforme za prebroditev krize, temveč so način, kako sedaj spreminjamo državo, njen ustroj, njeno delovanje. Te spremembe se ne bodo samodejno odpravile, ko bo kriza mimo. Zato so reforme, ki jih danes sprejemamo, ekstremnega pomena in čeprav temeljijo na varčevanju in krčenju javnega sektorja, moramo iz njih izpeljati najboljše.

Nekaterim se bo ta izjava zdela utopična managerska floskula in bodo raje splošno protestirali proti varčevanju, namesto da bi poskusili premisliti, kako lahko ob priložnosti tega varčevanja in morda celo znotraj njegovih okvirov izpeljejo

najboljšo možno reorganizacijo visokega šolstva; odpravijo sedanje težave in nesmisle ter iz varčevanja potegnejo boljši visokošolski sistem v okviru danih omejitev.

S podobno situacijo smo se v slovenskem visokem šolstvu že srečali: imenovala se je bolonjska reforma. Nikomur ali vsaj večini ta reforma ni bila všeč, kljub temu pa so nekatere fakultete resno pristopile k stvari in smiselno reorganizirale izobraževalni proces v okviru danih omejitev (nekateri so si tudi izpogajale zelene 4. letnike 1. bolonjske stopnje). Druge pa so se samo kregale in *bunile* nad reformo, trdile, da se ne da nič narediti in spackale programe, ki niso podobni ničemur (nemara tudi zato, ker se nihče od profesorjev ni želel odpovedati mestu, ki ga njegov predmet zaseda v študijskem programu). Ob vsaki prvi priliki pa potem profesorji protestirajo proti obstoječi bolonjski reformi. Oprostite, kdo pa je oblikoval reformo na ravni posameznih fakultet ali oddelkov?

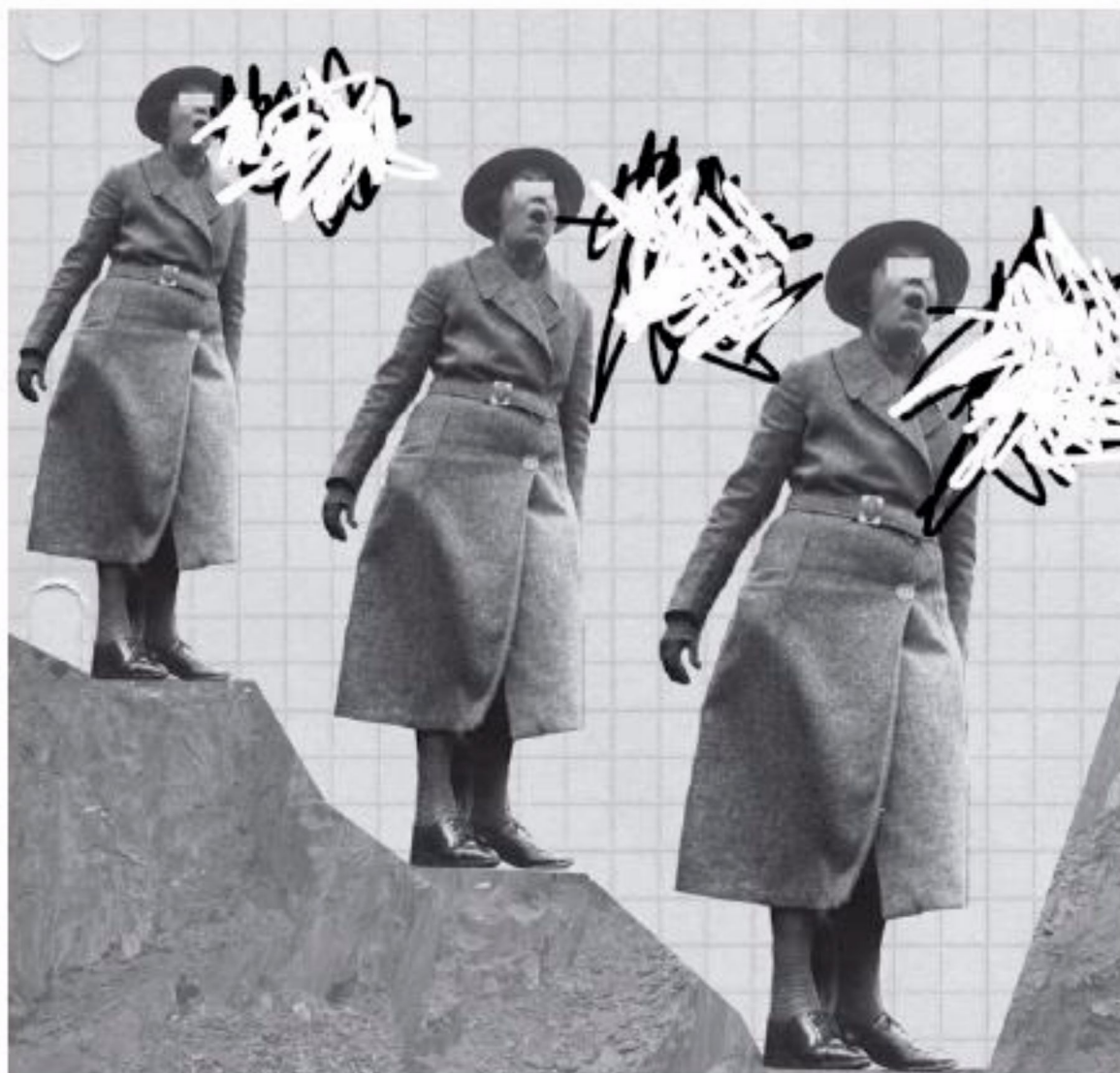
Sedaj smo pred neko podobno situacijo. Tako kot povsod drugod nas čakajo varčevalni ukrepi tudi v visokem šolstvu. Kako se bodo posamezne institucije prilagodile tem rezom, pa je v veliki meri odvisno tudi od njih samih. Najlažje je seveda protestirati za ohranitev nekega *statusa quo*, najtežje pa, izgleda, za univerzitetnike in visokošolske učitelje oz. pristojne institucije premisliti o tem, kako bi lahko naredili naše visoko šolstvo boljše. In potem bodo dejali, da to pač ni njihova naloga, ampak naloga vlade. Ja, vlada pač varčuje, in če se same institucije ne angažirajo s konstruktiv-

nimi, vsebinskimi predlogi, bo pač varčevala tako kot ona zna; lepo, linearno, minus 20 odstotkov, potem se pa znajdi. Mislim, da trditev, da je naše visoko šolstvo trenutno perfektno organizirano, pač ne drži. In če res ne drži, je sedaj morda priložnost, da se ga reorganizira. Alternativa je pač, da se ga ne, in da bo s finančnimi rezi postalo še slabše. Razmišljanje o tem, kaj so trenutni problemi visokega šolstva – onkraj finančnih rezov, je zato nadvse na mestu.

Problemov v slovenskem visokem šolstvu je več in so raznovrstni. Začnemo pa lahko na primer z naslednjim. Gospodična iz *Studia City* (4. 12. 2012) je pred kratkim opozorila: »Ali ste vedeli, da smo po statistikah OECD, na katere se tako radi sklicujemo, po razmerju učitelj/študent na samem repu lestvice?« Odgovor: Da, vedeli smo. Razloga za tako nizek koeficient pa sta, čisto matematično, lahko samo dva. Bodisi imamo premalo visokošolskih učiteljev, kar se s tovrstnimi izjavami običajno insinuira, bodisi imamo preveč študentov. Odgovarjam z nekim drugim vprašanjem: »Ali ste vedeli, da v Sloveniji diplomira zgolj polovica od vseh študentov, ki se vpiše na fakulteto, in od te polovice zgolj polovica (torej četrtnina vseh) v približnem času, ki je za študij predpisan?« In najbrž mi bo kdo odgovoril: da, vedeli smo, ampak to je zato, ker študentje nimajo zadostnih štipendij in se morajo namesto s študijem ukvarjati z lastnim preživetjem. In zato zahtevamo višje in več štipendij, kvalitetno in za uporabnika brezplačno javno šolstvo, ki je dostopno vsem. Ok, tudi s tem se strinjam. Mislim pa, da se mnogokrat ne

postavlja dovolj ostre ločnice med zahtevo: »visoko šolstvo, dostopno vsem« in »vsi naj študirajo«. Visoko šolstvo je lahko dostopno vsem na podlagi meritokratskih kriterijev: znanja, sposobnosti, angažiranosti študenta itd., to pa še ne pomeni, da moramo financirati celotno generacijo študentov zato, da jih bo diplomiralo 50 odstotkov. Če bi sredstva, ki jih sedaj namenimo celotni generaciji, ki je pri študiju v veliki meri neuspešna, namenili tistim, ki bodo tudi angažirano študirali, bi imeli precej visoke štipendije in tudi razmerje učitelj/študent ne bi bilo tako nizko. Nikakor ne trdim, da je potrebno na takšno raven znižati vstopni prag vpisa na univerze; mislim, da pa tudi ni potrebno tolerirati in *v lero* financirati neuspešnih študentov.

Sistem, ki ga je predlagal prejšnji minister in ki je zahteval plačilo oz. vračilo s strani države subvencionirane šolnine za tiste, ki študija ne končajo (in to samo za podiplomsko stopnjo), je bil nadvse primeren. Ampak seveda so predlogu sledili protesti za ohranitev *statusa quo*. Podobno sledijo protesti za *status quo* takrat, ko se želi kakšen minister dotakniti študentskega dela, četudi je slednje tesno povezano z vprašanjem kvalitetnega visokega šolstva. Študentje namreč niso tako neumni, kot jih prikazuje zgornja statistika, ampak so mnogokrat zgolj preračunljivi in očitno znajo oceniti ugodnosti, ki jih prinaša študentski status. V upanju, da se protesti ne izcimijo še enkrat v proteste za ohranjanje *statusa quo*, ki ga običajno zagovarjajo le tisti, ki imajo od trenutnega sistema koristi, temveč da protestna pobuda zavzame tudi nekaj drznosti in sprejme trenutno situacijo kot izziv, iz katerega je vedno mogoče izpeljati najboljše oz. če ne drugega narediti vsaj kakšno konstruktivno

potezo za izboljšanje visokega šolstva. V nasprotnem primeru so protesti zgolj protesti neke partikularne interesne skupine, ki pravzaprav ni ravno nek posebej deprivilegiran družbeni sloj. Ostali morda le nimajo takšne mobilizacijske moči, da bi svojo stisko na takšen način tudi izrazili.

Izjave protestnikov, češ: »Ali bo, če odpuščimo 50 odstotkov javnih uslužbencev, zaradi tega šlo zasebnemu sektorju kaj bolje?«, pa izkazujejo le temeljno nerazumevanje ekonomske slike Slovenije. Seveda je javno šolstvo pomembno, tako kot je pomembno javno zdravstvo in še marsikatera javna dobrina. Razumeti pa je treba tudi, da se javno visoko šolstvo financira tudi iz dohodnine čistilke na minimalni plači. Če bi za 20 ali tudi 30 odstotkov znižali plače univerzitetnim

profesorjem, ne bi nihče umrl od lakote ali od pomanjkanja znanja. Problem je tukaj seveda rigidnost plačilnega sistema za javne uslužbence ter druge regulative, ki urejajo to področje. Prepričana pa sem, da bi se našle ustrezne rešitve, če bi bili visokošolski zavodi pripravljene stopiti v konstruktiven dialog z vlado o reformi visokega šolstva. Če pa samo kričimo takrat, ko se režejo sredstva, to ni znak skrbi za javno visoko šolstvo, temveč zgolj strah pred rezi v lastnem *fohu*. Če verjamemo, da ne bo nekega pokriznega časa, ko se bo reformiralo visoko šolstvo, se očitno reformira sedaj in sedaj je čas za konstruktivne predloge. Da le ne bo kot z bolonjsko reformo, da bomo spet vsi jokali potem, ko nismo bili sposobni izvesti nič pametnega takrat, ko je za to bil čas. ●